Mary Shelley
přeložil Richard Podaný

MATHILDA

Medusa

Mathilda

Mary Shelley
Mathilda

edice Podzem
svazek 2

překlad Richard Podaný
ilustrace Věra Kopka

Medusa
Loštice, 2025

Mary
Shelley

MATHILDA

Copyright © Mary Shelley, 1819
Translation © Richard Podaný, 2025
Introduction © Marie Michlová, 2025
Afterword © Marie Michlová, 2025
Cover art and illustrations © Věra Kopka, 2025
Czech edition © Medusa – Roman Tilcer, 2025
ISBN 978-80-909687-0-7 (tištěná verze)
ISBN 978-80-909687-3-8 (PDF)
ISBN 978-80-909687-2-1 (ePUB)
ISBN 978-80-909687-1-4 (Mobipocket)

Marie Michlová

Předmluva

Mary! of these the Poet sung, for these
Did Woman triumph!

– Robert Southey,
To Mary Wollstonecraft, 1797

Píše se rok 1959 a nakladatelství University of North Carolina Press vydává *Mathildu*, dosud neznámou novelu Mary Shelley, autorky proslulé nadčasovým románem *Frankenstein* (1818). Zdánlivě to nepůsobilo nijak výjimečně – klasici 19. století vycházejí dodnes, často v nových kritických edicích či překladech. Kniha, kterou právě držíte v ruce, tuto tradici potvrzuje. V roce 1959 ale byla situace jiná: americké vydání

Mathildy nebylo jen další reedicí s novou předmluvou či komentářem, tiskem vyšla úplně poprvé. Ano, čtete správně – novela, sepsaná husím brkem, se do knihkupectví dostala až po dlouhých sto třiceti letech.

Do té doby byla *Mathilda* prakticky neznámá. Rukopis byl uchováván v knihovně Oxfordské univerzity a zájem o něj projevila až anglistka Elizabeth Nitchie (1889–1960) z Goucher College v Baltimoru. Prostřednictvím Duke University si vyžádala mikrofilm rukopisu z Británie, text přepsala a připravila k tisku. Její edice z roku 1959 tak poprvé zpřístupnila toto dílo čtenářům. Nitchie novelu doplnila úvodem, v němž ocenila zejména autorčin cit pro jazyk a zachycení emocí, i když upozornila i na určité stylistické nedostatky. Abychom textu porozuměli i my, musíme se nyní vrátit do doby, kdy jej Mary Shelley psala – a ještě hlouběji do minulosti, k jejím dětským letům, odkud vyrůstají kořeny jejích vnitřních emočních konfliktů.

Dříve než Mary vešla ve známost jako „ta, která napsala *Frankensteina*“, byla vnímána především jako dcera slavných kontroverzních rodičů a manželka neméně věhlasného básníka. Narodila se roku 1797 jako jediná dcera feministky Mary Wollstonecraft[1] a spisovatele Williama Godwina (1756–1836). Její matka zemřela pouhých deset dní po porodu na sepsi. Godwin dceru nevychovával dlouho sám – brzy se oženil se sousedkou a přijal i její dvě nemanželské děti. Současně se staral také o Fanny, dceru Wollstonecraft z předchozího vztahu.

Godwin byl radikální myslitel. V eseji *Political Justice* (1793) volal po zániku státních struktur, odmítal náboženské autority a sám věřil v racionální individualismus. Žil především z podpory mecenášů a jeho čím dál početnější domácnost se potýkala s nedostatkem

1 Mary Wollstonecraft (1759–1797) byla autorkou slavné *Obhajoby práv žen* (*A Vindication of the Rights of Woman*, 1792), v níž prosazovala myšlenku rovnosti pohlaví, výchovy rozumu u žen a práva na citové i sexuální sebeurčení.

financí. Dětem nicméně zajišťovali vzdělání domácí učitelé a rodina svým životním stylem postupně začínala připomínat spíše konzervativní střední vrstvu než rozervané anarchisty. Roku 1812 proto Godwin poslal dceru Mary do Skotska ke svému příteli Baxterovi, aby si rozšířila rozhledy a seznámila se s lidmi z radikálních kruhů. Mary však mohla tento krok chápat spíše jako znamení, že otce zklamala a potřebuje převýchovu.

Konflikt s otcem postupně sílil a v šestnácti letech Mary utekla z domova. Vydala se na cestu se svou nevlastní sestrou Claire a také se svým milencem, ženatým básníkem Percym Bysshem Shelleym (1792–1822). Jejich putování a soužití se okamžitě stalo předmětem pikantních debat. Někteří je obdivovali jako skutečné romantiky, kteří dali přednost lásce a svobodě před společenskými normami, většinový pohled byl však odmítavý. Dvorní básník Robert Southey trojici dokonce překřtil na „incestní ligu“ – narážel na spekulace,

že Percy žil zároveň s oběma sestrami, snad dokonce ve stejné posteli.[2]

K těm, kteří z útěku Mary, Claire a Percyho nebyli vůbec nadšeni, patřil překvapivě i Godwin. Ten přitom dosud hlásal ideu volných vztahů a podporoval nonkonformní myšlenky. Mary byla jeho reakcí zaskočená. Doufala, že se konečně stává buřičkou, jde v jeho a matčiných šlépějích, přesto ji nyní odsuzoval. Ozvěnu těchto pocitů zklamání někteří odborníci vidí i v Maryině prvotině *Frankenstein*: vědec oživí stvoření, které je v určitém smyslu jeho potomkem, ale bytost se nechová podle jeho představ. Není náhodou, že knihu Mary dedikovala právě Godwinovi.[3]

V letech 1818 až 1819 Mary přišla o dvě děti, Claru a Williama, které měla s Percym. Tyto ztráty ji uvrhly do hlu-

2 William Arthur Speck, *Robert Southey: Entire Man of Letters* (New Haven, CT: Yale University Press, 2006), 187.

3 Anne DeLong, Introduction to *Frankenstein: The Gothic Classic*, by Mary Shelley, ed. Tom Butler-Bowdon (Chichester, UK: Wiley, 2024), xviii.

boké deprese, z níž vzešla *Mathilda*. V dopise z června 1819 svěřila své kamarádce:

„Vidíš podle našeho neblahého osudu, jak slepí jsme my smrtelníci, když se ženeme za tím, co pokládáme za dobro – přijeli jsme do Itálie s myšlenkou, že to prospěje Shelleyho zdraví – ale podnebí není v žádném ohledu dostatečně teplé, aby mu bylo k užitku, a přesto právě ono zničilo mé dvě děti – neznám ani chvilku klidu od bídy a zoufalství, které mě ovládají – kéž bys ty, má drahá Marianne, nikdy nemusela poznat, co znamená ztratit dvě jediné a milované děti během jednoho roku.“[4]

Pro Mary se umění stalo terapií, způsobem, jak se vypsat z bezprostředního zoufalství i dlouhodobých frustrací...

4 Eileen M. Hunt, *The First Last Man: Mary Shelley and the Postapocalyptic Imagination* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2024), 49.

Mary Shelley

Mathilda

Florencie, 9. listopadu 1819

Kapitola první

Jsou teprve čtyři hodiny; je však zima a slunce už zapadlo: na čisté, mrazivé obloze nejsou žádné mraky, jež by odrážely jeho kose dopadající paprsky, ale sám vzduch je zabarven lehounce narůžovělým tónem, jenž se přeci zrcadlí na sněhu pokrývajícím zemi. Žiji v osaměle stojícím venkovském stavení na odlehlém, širém vřesovišti: nedolehnou ke mně žádné hlasy života. Vidím pustou pláň s bílým příkrovem, až na několik černých skvrn, jež polední slunce vytvořilo na špičkách oněch pahorků s ostrými vrcholky, na které sníh dopadne a sklouzne, takže tam spočívá v tenčí vrstvě než na rovné

zemi: několik ptáků klove do tvrdého ledu pokrývajícího louže – neboť mráz nám vydržel už dlouho a bez přerušení.

Nacházím se v podivném stavu mysli. Jsem na světě sama – dočista sama – zmar všeho neštěstí přešel přese mě a já zchřadla; vím, že brzy zemřu, a cítím štěstí – radost. Cítím vlastní puls; tepe rychle: hubenou ruku si položím na tvář; jen hoří: je ve mně jakýsi slabý, neklidný elán, který nyní vysílá poslední své jiskry. Nespatřím sněhy další zimy – domnívám se, že už nejspíše nepocítím ani posilňující teplo dalšího letního slunce; a s tímto přesvědčením na mysli začínám sepisovat svůj tragický příběh. Snad by měl příběh, jako je ten můj, raději zemřít se mnou, ale jakýsi nepostižitelný pocit mě vede dál a já jsem příliš slabá, jak na těle, tak na duchu, než abych byť sebeslabšímu popudu odolala. Dokud ve mně život byl silný, vskutku jsem si myslela, že v mém vyprávění je jakási posvátná hrůza, jejíž vinou se nehodí k vylíčení, nyní před smrtí však jeho mystické běsy znesvětím. Je to,

jako by do háje Eumenid nesměl vstoupit nikdo jiný než umírající; a Oidipús na prahu smrti je.

Co to jen píši? Musím si uspořádat myšlenky. Nevím, zda těmito stránkami zalistuje kdokoli kromě vás, můj příteli, který je obdržíte po mé smrti. Nepřipisuji je ale jen vám samotnému, protože mi způsobí potěšení zaobírat se naším přátelstvím způsobem, jenž by byl k nepotřebě, pokud byste to, co napíši, měl číst jen vy. Proto musím svůj příběh vylíčit, jako bych jej napsala pro cizí. Často jste se mě ptal na příčiny mé životní osamělosti; mých slzí; a nade vše mého neproniknutelného a nezdvořilého mlčení. V životě jsem se toho neodvažovala; ve smrti tu záhadu odhalím. Jiní ty stránky zběžně proletí: vám, Woodville, můj laskavý a citlivý příteli, však budou drahé – převzácné vzpomínky dívky se zlomeným srdcem, již, ač umírá, stále hřeje u srdce vděk vůči vám: vaše slzy padnou na slova, jež zaznamenávají mé neštěstí; vím, že tomu tak bude – a dokud je ve mně život, děkuji za váš soucit.

Ale dosti toho. Pustím se do vyprávění: je to můj poslední úkol a doufám, že budu mít dost sil jej splnit. Nezaznamenávám žádné zločiny; moje poklesky jde snadno omilostnit; vždyť nevzešly ze zlého úmyslu, ale z nedostatečného úsudku; a jak se domnívám, jen nemnoho lidí by mohlo říci, že se díky odlišnému chování a vyšší moudrosti vyhnuli neštěstím, jejichž obětí jsem já. Mému osudu vévodila nutnost, ohavná nezbytnost. Vyžadoval si ruce silnější než ty mé; ba domnívám se, že silnější než jakékoli lidské, pokud měly přetrhnout onen silný, nezlomný řetěz, jenž mne, ač jsem dříve nedýchala než radostí a nevládla než vřelou láskou a potěchou z dobra, upoutal k bědám, které mohla ukončit a jež nyní vbrzku ukončí jen smrt. Ale opět se zapomínám a můj příběh zůstává neodvyprávěn. Na okamžik se odmlčím, promnu si zamžené oči a vynasnažím se opustit nynější temné a tíživé pocity neštěstí pro prudší minulé city.

Narodila jsem se v Anglii. Můj otec byl význačný muž: sám ztratil otce záhy